

Iskaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 14. DECEMBRA (DEC. 14), 1943
Subscription \$6.00 Yearly
STEV.—NUMBER 243

Angleži prodrli v novo nemško črto; Rusi v novi ofenzivi zapadno od Kijeva

Nemški protinapadi na zavezniško bojno črto v Italiji zdrobljeni. Ameriške in britske čete zadale težke udarce sovražniku. Novi bombni napadi na mesta in industrijska središča v zapadni Nemčiji.—Ruska armada vrgla nazaj nemške oklopne kolone na zapadni strani Kijeva.—Avstralska pehota prodrla dve milj daleč na obrežju Nove Gvineje. Kitajci počistili ozemlje pri Cangtehu in zdrobili ostanke japonske armade

Zavezniški stan v Alžiru. 13. dec.—Angleška osma armada je prodrla v novo nemško črto ob Jadranu v Italiji, katera je 15 milj dolga in na kateri so tri divizije nemškega vojskovanja. Angleži so zasedli vsilino, s katere je razgled na Ortono ob Jadranem morju in kjer je središče nemške obrambe med Chietijem in Pescaro.

Moskva, 13. dec.—Sovjetska armada na fronti zapadno od Kijeva je po štirih tednih obnovila ofenzivo na 35 milj široki črti. Južno od tam v ovinku Dnjepra so ruske čete okupirale Čigirin.

Zavezniški stan v Alžiru. 13. dec.—Nemški protinapadi na oba konca zavezniške bojne črte v Italiji so bili zdrobljeni in čete pete ameriške ter osme britske armade so zadale težke udarce sovražniku, se glasi naznanilo. Vsi nemški poskusi, da vržejo ameriške čete z obronkov gorovja, ki dominirajo rimsko cesto, so se izjalovili.

Ameriška armada drži vse višine ob 30 milj široki dolini, od koder vodi cesta v Rim. Oddelki britske armade so raztegnili mostiča po prekopanju reke More do San Leonarda. Zavezniško topništvo je bombardiralo nemške pozicije v sektorju Samucroškega gorovja, severozapadno od Mignana.

Nemci požigajo italijanske vasi v umikih pred zavezniško silo. To delo vrše posebni oddelki. Oddelki britske armade prodirajo naprej proti Pescari in Chietiju, ameriške pa proti pontinske-mu močvirju. Operacije podpirajo zavezniška bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

London, 13. dec.—Britska bojna letala in bombniki so večeraj spet metali bombe na mesta in industrijska središča v zapadni Nemčiji. Napad je sledil navalu ameriških bombnikov na Emden zadnjo soboto. Američani so v spopadu s sovražnikom nad tem mestom sestrelili 138 nemških bojnih letal.

Naznanilo ne omenja specifičnih tarč, na katere so Angleži metali bombe. Vse nacijske radiopostaje so sinoči utihnile, ko so bombe padale na Nemčijo. Po nacijskih kontroliranih radiopostajah v Vichyju poročajo, da so zavezniški letalci metali letake na Pariz s pozivi na francoske delavce, naj revoltirajo. Uradno naznanilo pravi, da so ameriški letalci sestrelili v tem mesecu 172 nemških bojnih letal. Ameriški napad na Emden zadnjo soboto je bil največji od onega na Schweinfurt, središče industrije železniške opreme. Emden je važno pristaniščno mesto in industrijski center.

Moskva, 13. dec.—Ruska armada je potisnila nazaj nemške kolone na fronti na zapadni strani Kijeva in zdrobila napade oklopnih kolon. Sovjetske topniške enote zdaj drobe oklopne in pehotne enote nemške armade, katere poveljnik je feldmaršal Erich von Mannstein.

Moskva je naznanila okupacijo več naselbin in da je iniciativa v operacijah na kijevski fronti v ruskih rokah. Med okupiranimi kraji so Čigirin in pet drugih naselbin na severnem koncu ruskih mostič pri Kremenčugu.

Rusi in Čehi podpisali pakt

Povojna kooperacija med državama

Moskva, 13. dec.—Sovjetska Rusija in Čehoslovakija sta večeraj podpisali dvajsetletni pakt vzajemne vojaške pomoči in s tem postavili pogoje povojni kooperaciji.

V imenu Rusije je pakt podpisal zunanji komisar Molotov, v imenu Čehoslovakije pa poslanik Zdenek Fierlinger. Ceremonij, ki so se vršile v Kremli, sta se udeležila tudi dr. Edvard Beneš predsednik Čehoslovakije, in Mihael Kalinin, predsednik sovjetske Rusije. Podpis pakta je naznanila moskovska radiopostaja. Pričakuje se, da bo besedilo pakta kmalu objavljeno.

Doznavajo se, da pakt sliči onemu, ki sta ga podpisali Rusija in Velika Britanija. Ta jamči vojaško zvezo v vojnem času in vzajemno pomoč za vzdrževanje miru v povojni dobi. Druge evropske države se lahko pridružejo paktu, ki je v soglasju z zaključki, ki so bili sprejeti na konferenci zunanjih ministrov Rusije, Velike Britanije in Amerike, ki se je vršila v Moskvi pred nekaj tedni.

Dasi se Amerika in Velika Britanija nista udeležili pogajanj med reprezentanti Rusije in Čehoslovakije, sta bili obe informirani o vsebini pakta in sta ga odobrili.

Ruski častniki na italijanski fronti

Glavni stan ameriške armade v Italiji, 13. dec.—Prvi ruski vojaški častniki, ki so videli ameriške in britske čete v akciji, so dokončali šestdnevni obisk italijanske fronte. Rusi so bili gostje generala Marka W. Clarka, poveljnika ameriške armade. Obiskovalci so bili general A. P. Vasiljev, general N. S. Solodovik, polkovnik Sudakov, major P. G. Belobokov in poročnik M. V. Golubev.

SPORAZUM MED RUDARJI IN OPERATORJI

Pogajanja zaključena z odobritvijo mezdne lestvice

ICKES SKLICAL KONFERENCO

Washington, D. C., 13. dec.—Voditelji rudarske unije United Mine Workers of America in reprezentantje operatorjev iz severnih in vzhodnih držav so se sporazumeli glede sklenitve pogodbe, ki določa zvišanje plače na \$8.50 na dan. Kompanije v teh državah producirajo okrog 67 odstotkov premoga.

Npranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi administrator kuriva in je že prej sklenil dogovor z Johnom L. Lewison, predsednikom UMWA, je pozdravil sklenitev sporazuma kot realističen korak v prizadevanjih, da se zajamči dovolj premoga industrijam, ki so udeležene v vojni produkciji. On je apeliral na operatorje iz južnih držav, ki se niso udeležili pogajanj, naj takoj sklenejo sporazum z rudarsko unijo.

Vse velike premogovne kompanije razen onih v južnih državah so bile reprezentirane pri pogajanjih, ki so trajala dva tedna. Ickes je tem postal telegram z vabilom, naj se udeleže konferenco, ki se prične v Washingtonu prihodnji petek.

Pričakuje se, da bodo operatorji z juga pristali na sporazum in podpisali pogodbo z rudarsko unijo. Ko se to zgodi, bo predložena v odobritev vojno-delavskemu odboru in uradu administracije cen. Slednji je zvišal ceno premoga za 17 centov na tona, da se pokrije razlika, ki je nastala zaradi zvišanja mezde rudarjem.

Poorla, Ill., 13. dec.—Okrog 600 rudarjev, članov 50. distrikta unije UMWA, se je vrnilo na delo po preklicu stavke proti Commercial Solvent Corp., ki je trajala 20 dni. Zagotovilo vojno-delavskega odbora, da bo odredil preiskavo delovnih pogojev, je rezultiralo v odločitvi glede preklica stavke. To je bila že tretja stavka proti omenjeni korporaciji v tem letu. Na shodu, ki se je vršil

Razkol v demokratiški stranki

Grožnja z odcepitvijo od "new deala"

Washington, D. C., 13. dec.—Grožnja demokratov iz južnih držav, da se bodo odcepili od "new deala" demokratske stranke, je dobila oporo pri senatorju Ellisonu D. ("Cotton") Smithu, demokratu iz Severne Karoline. On je za ustanovitev nove demokratske stranke na jugu in prodgal, naj ta imenuje senatorja Byrda iz Virginije za predsedniškega kandidata prihodnje leto.

Smith, znan reakcionar, je v svojem govoru v senatu udrihal po predsedniku Rooseveltu, "new dealu" in senatorju Guffeyju, demokratu iz Pennsilvanije. Napadal je tudi senatorja Lucasa in Greena, avtorja zakonskega načrta, ki je garantiral ameriškim vojakom v tujini pravico do udeležitve predsedniških volitev v prihodnjem letu. Ta načrt so senatorji iz južnih držav s pomočjo republikancev porazili.

Smith je senator že od leta 1909. Za pozicijo se mora predvsem zahvaliti volilnemu sistemu, ki odreja volilno pravico vsem državljanom, ki ne plačajo volilnega davka. Ta sistem odreja volilno pravico milijonom državljanov v južnih državah in najbolj so prizadeti zamorci.

Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers in načelnik odbora za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij, je označil nadomestni volilni načrt, ki je bil predložen po porazu Lucasa-Greenovega načrta, za slepatijo, ker odvzema vojakom volilno pravico.

Velika letalska nesreča; 22 ubitih

Pearl Harbor, Havaji, 13. dec.—Dvajset pomorščakov in dva pilota je izgubilo življenje kot posledica kolizije dveh bombnikov v zraku, ki sta treščila na tla in se razbila, 29 drugih pa je bilo ranjenih. Nesreča se je pripetila 7. decembra, toda poročilo je bilo šele zdaj objavljeno. Glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza je naznanil preiskavo vzroka nesreče.

pred glasovanjem, se je manjšina izrekla za nadaljevanje stavke.

Domače vesti

Iz Minnesote

Duluth, Minn.—Pred nekaj dnevi je v bolnišnici v Evelethu umrl Stefan Praznik iz Gilberta, star 86 let in rojen nekje na Dolenjskem.—V Soudanu se je pri rudniku zadet od kapi mrtev zgrudil rojak Svajgar.—V duluthski bolnišnici St. Mary's je dobro preстал operacijo sin rojaka Junkota z Elyja, ki se je začasno povrnil od vojakov. V isti bolnišnici ležita rojakinja Janežič iz Eveletha in Blatnik iz New Dulutha.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 10. t. m. je v bolnišnici umrl Jakob Homovec, star 73 let in doma iz Cerklince pri Rakeku, mizar po poklicu. V Ameriki je bil 30 let ir tukaj zapuščena sina in štiri hčere.—V vojaški bolnišnici v Ft. Hayesu je umrl 30-letni slovenski vojak Ralph Kocjančič-Radel, rojen v Clevelandu. Zapuščena očeta in dva brata.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina.—Rojak Cvetko Keber, doma iz Bukovice pri Gorici, je dobil pism od svoje sestre, ki mu piše, da je sama doma. Očeta, ki je star 65 let, so internirali in sploh so vse moške v Bukovici odgnali v internacijo nekje pri Rimu.

Unije CIO za skrajšanje delovnika

Program osvojen na konvenciji

Chicago, 13. dec.—Konvencija unij Kongresa Industrijskih Organizacij, ki se vrši v hotelu Hamiltonu, je sprejela več resolucij glede povojnega načrtnega gospodarstva in osvojila program štirih točk, "da bodo delavci lahko uresnili štiri svobode v povojnem svetu." Delegetje reprezentirajo okrog 270.000 članov unij CIO v Illinoisu. Sprejete resolucije govore o potrebi skrajšanja delovnega tedna na 30 ur, toda delavci bi morali prejemati isto plačo kot je dobivajo sedaj za 40 ur dela v tednu. Delovni teden mora biti skrajšan, da bodo industrije lahko uposile vse sposobne delavce v povojni dobi.

Konvencija se je izrekla tudi za garancije letnega zaslужka delavcem in delavkam v industrijah in raztegnitev programa socialne zaščite, proti zvišanju voznišne in čikaški nadulčni železnični in za mestno lastništvo transportnega sistema. Dalje je podprla program subvencij Rooseveltove administracije.

Druge resolucije izražajo opozicijo proti naložitvi federalnega kupčijskega davka, deportaciji Harryja Bridgesa, voditelja unij CIO na zapadu, in obsodbe rasnih diskriminacij. Samuel Levin je bil ponovno izvoljen za predsednika sveta unij CIO v Illinoisu, za tajnika Maurice McElligott, za podpredsednika pa Robert Travis, Albert E. Glenn in Stanley Wrighton.

MacArthur lahko kandidira za predsednika

Washington, D. C., 13. dec.—General Douglas MacArthur, komandant Harold E. Stassen, guvernir Minnesote, in drugi vojaški in mornarični častniki lahko kandidirajo za predsednika Združenih držav po izjavi vojnege in mornaričnega departmanta. Izjava je odgovor na pismo, ki ga je senator Arthur Vandenberg, republikanec iz Michigana, poslal vojnomu tajniku Stimsonu in mornaričnemu tajniku Knoxu. Pričakuje se, da bo general MacArthur začel kampanjo, da ga republikanska stranka imenuje za predsedniškega kandidata.

TITO POZIVA PARTIZANE NA ODLOČNO BORBO

Nemci skušajo uničiti osvobodilno armado

MIHAJLOVIČ PODPISAL PREMIRJE?

London, 13. dec.—Maršal Josip (Tito) Broz je v naznanilu dneva pozval čete osvobodilne armade, naj se odločno bore proti nemški okupacijski sili in tako izkažejo vredne zaupanja saveznikov. Partizani so se moralno umakniti v hribe pod pritiskom sedmih vojaških divizij, ki so bile vržene v boj proti njim. Partizani so izgubili Priepolje, strateško srbako mesto, po ljutibitki s sovražnikom.

"Nemci so koncentrirali močne sile za boj proti nam, da nas uničijo," pravi Tito. "Te sile podpirajo hrvaški ustaši (fašisti), četniki, bolgaraki in albanski izdajalci. Ljute bitke se nadaljujejo v Sandžaku, Bosni in Hrvaški. To je že drugi nemški poskus, čigar cilj je uničenje naše armade. Odločilna ura je prišla in mi moramo napeti vse sile, da se izboljšamo poskus sovražnika. Vse enote naše armade v krajih, kjer sovražna ofenziva ni v razmahu, naj vodijo ofenzivne operacije in napadajo nemške strategične postojanke. Partizanske formacije, uničite mostove, železniške proge, komunikacijske zveze in tovarne, ki izdelujejo bolni material za sovražnika! Mi branimo svojo deželo in borimo se za ustanovitev svobodne in federativne Jugoslavije! Naprej v boj!"

Radio Svobodna Jugoslavija je naznanil sestavljanje ustave, na kateri osnovi bo nova provizorična vlada, kateri načelujeta Tito in dr. Ivan Ribar, izvrševala svoje funkcije v nasprotju z onimi jugoslovanske ubežne vlade v Kairu, Egiptu. To sestavljajo člani protifašističnega sveta narodnega odbora za osvoboditev Jugoslavije in garantirala bo enakopravnost Srbom, Hrvatim in Slovencem. Protifašistični svet bo izvolil narodni odbor za osvoboditev Jugoslavije in ta bo najvišja eksekutivna oblast Tito-Ribarjevega režima.

Radjsko poročilo iz Turčije pravi, da bo sovjetska Rusija priznala partizanski režim kot legalno jugoslovansko vlado. Curth, Švica, 13. dec.—Nemški viri poročajo, da je general Mihajlovič, poveljnik četniške armade in vojni minister v jugoslovanski ubežni vladi, sklenil premirje s poveljstvom nemške okupacijske sile v Jugoslaviji. Poročilo, ki ni bilo nikjer drugje potrjeno, bazira na zaputnih nemških informacijah, katere so dobili diplomatje v Vichyju, Francija.

Mihajlovič se je baje obvezal, da bo njegova četniška armada nevtralna, dokler se bodo nemške in satelitske čete borile proti partizanom v Jugoslaviji.

Rommel imenovan za šefa protiinvazijske obrambe

Stockholm, Švedska, 13. dec.—Hitler je imenoval feldmaršala Erwina Rommela za šefa protiinvazijske obrambe v zapadni Evropi. Nemci posvečajo večjo pozornost obrambi zapadne Evrope nego obrambi Italije. Rommel je po konferenci med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom v Teheranu, Perzija, na kateri so bili sprejeti zaključki glede invazije zapadne Evrope, pregledoval obrambne cone v severozapadnem delu Danske. Ritter von Schram, vodilni nemški vojaški pisatelj, je dejal, da bo zapadna Evropa igrala glavno vlogo v zaključni fazi sedanje vojne.

Objavljena pomoč okupiranim državam.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravstveno društvo (srben Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in mensuriranih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (fritica, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v sluzaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

"Osveta" v Detroitu

Detroit, Mich.—Jugoslovanske žene v Detroitu prirade s sodelovanjem kanadskih diletantov iz Windsorja času primerno igrati "Osveta" v nedeljo, 19. decembra ob dveh popoldne v Rumunskem domu, 1423 E. Farnsworth Ave., blizu Russell ulice.

Naši podjarmljeni, a nepremagani bratje in sestre v stari domovini se s čudovito vztrajnostjo bore proti mogočnemu in barbarškemu sovražniku. Svet se jim divi.

Kljub pomanjkanju orožja, hrane, zdravil, strehe in obleke vztrajajo v silnem krvavem boju ter obenem grade lepšo, svobodno in demokratično Jugoslavijo, v kateri bo vladala enakopravnost vseh slojev in plemen, da se bo njihovo potomstvo brez strahu pred vnanjimi napadi razvijalo in procvetalo v človeškem napredku.

Mlajši sin Laverne pa nič ne ve o njeni smrti, ker se nahaja nekje na morju.

Da je bila pokojna prijubljena pri vseh, so pokazali nešteti venci in cvetlice in veličasten pogreb, ki se je vršil cerkveno ob devetih zjutraj, ali vseeno je bila ogromna množica ljudi. Takega pogreba sploh še ni bilo v Benidu. Spadala je k dvema društvoma: k SNPJ in HBZ. Bila je tudi članica glavnega odbora Women Auxiliary PMA. Povsod je rada pomagala in vsi jo zelo pogrešamo. Nobeno oko ni bilo suho na pokopališču. Ann je bila moja najboljša prijateljica, kateri ni nadomestila. Počivaj mirno, Ann!

Anna Widmar, 356.

Kako je na deželi

Shirkoville, Ind.—Iz naše naselbine ni nobenega dopisa, ker nas je pač malo Slovencev tukaj. Vse se je nekam izselilo kot ptice na zimo. Prestopnega lista nihče ne zahteva, ker si pač misli, ko bo delo prenehalo, se bo vrnil nazaj na svoj dom. Zato pri našem društvu 461 SNPJ tudi ne moremo dobiti nobenega novega člana, ne mladega, ne starega.

Lahko je vam po mestih nabirati nove člane, ko se je vsa v mesta preselilo. Nas po deželi pa imate za nenapradne, ker imamo vedno enako število članov pri društvih, ali pa še vsako leto manj.

Po premožarskih naselbinah je zdaj prav slabo. Draginja je velika, plače pa prav take kot so bile pred par leti. Takrat smo kupili 400 funtov težkega prašiča za \$14, danes pa plačamo \$30 za 200 funtov težko svinjo. Vsako jesen smo kupili pet vreč krompirja za pet dolarjev, danes pa morš dati za eno vrečo skoraj toliko. Tako se časi izpreminjajo.

Moj mož je premožar in pravi, da ni še nikdar tako trpel v majni kot letos. Delo je že samo na sebi težko, potem pa je še vozniš vedno za tabo. Taka sila je za premož tukaj.

Če bi šli tisti naši voditelji z Johnom Lewisom vred samo en dan v majno in delali osem ur, bi bil delovnik hitro znižan na šest ur, kar je dovolj za stare moštve. Mladih pa itak ni več v majni. V tej okolici je še dosti delavcev brez dela.

Rada berem dopise v Prosveti in si predstavljam, kako so nekateri ženske in moški nadarjeni, ker tako lepo pišejo. Pozdrav vsem.

Ivanka Fik, tajnica.

S poti

Obiskujem razne naselbine severno od Dulutha, Minn., pa vidim in slišim marsikaj. Tako so v Hibbingu 82 let stari naseljenki Frances Lavšič odrezali nogo v Hibbing General Hospitalu. Ta bolnišnica je velika in zelo moderna, opremljena z vsemi pripomočki.

Na Chisholmu je bil takrat, pogreb Joeva Zalarja, člana dru-

WHERE THE FUEL GOES

A HEAVY BOMBER cruising at a speed of 250 m.p.h. may use 200 gallons of gasoline in one hour.

Izkušnje starega naseljenca

Piša rojak s severozapada XIX

Ko je porota izrekla svoj govor o moji krivdi, je Rožica nezavestna na tla, pa tudi ni bila v dosti bolj položaju. Rožico je dvignil sovražnik in jo na rokah nek zdravniku tam preko cest bližini sodnje. O tem sem kmalu izvedel, kakor tudi to, da Rožica tam ležala nekaj dni, njen in moj tormentor je bil zmiraj pri njej in ji obljubuje vse na svetu, ako hoče ponjegovata žena. Ampak ni uspelo.

Zalezoval in nadlegoval je še pet let po moji obsodbi pisaril pisma. Tista pisma so potem pet let pozneje v zapeprebiral. Ker je ni mogel do sam s svojimi sladkimi besedami, je šel tako daleč, da je šiljal do nje druge ljudi, da bodo morda oni pridobili, vse je odbila z eno besedo—Citatelji bodo morda rekli, kaj ta stari norec tam piše o tem dekletu. Vsa kdaj ko vidi, da ne pišem tega, radi svoje ljubezni do nje, je bila brezmejno, marveč sem zato, kajti če je še kdaj do deklet žrtvovalo vse svoje selje za svojega prvega ljubca, ga je žrtvovala Rožica in torej vredna dosti več in le povesti kot sem jo zmožen.

Da bi jo izpustil iz tega splošnega nemočnega, ker, kaj citatelji lahko vidijo in bodo videli, bi ne mogel opisati svoje nesreče, ako bi se tolikrat ne spominjal lepe in krasne Rožice. Reva ni bila nič kaj, ako je po nesreči igrala glavno vlogo v tej tragediji, radi katere sem moral presedeti 55 let v poru.

Tako lepa deklet kot je bila ona in povrh še bogata bi lahko dobila fanta po svoji želji. Ah! zanjo je bil ves svet mrtev od onega dneva, ko je mene gubila.

Stanujem pri vnuku njene brata in prebiram pisma, ki jih je pisala, ko se je solal in znejeje. Zakaj bi torej tudi jaz nje ne pisal in tudi tujim solze pretakal, kajti v vsakem pismu me večkrat omenja vse drugo. Na koncu pisma je vselej podpisala—"Rožica slovensko erko" "Z".

Ker zdaj torej stanujem v pravniku moža, za čijega brata ni umor sem bil na smrt obsojen, in ker je ta pravnik mojim ljudem daleč okoli, nečem pisati njih imena. Ako bi to storil, vem, da bi se kmalu izvedelo, da je bil ta stari, ki je njih stanuje, zaprt 55 let v ameriko njih pradedu. Citatelji, cer lahko vidijo, da sem bil krivem obsojen, ali vseeno bi mano s prstom kazali. Radi tega tudi nečem povedati svoje imena. Morebiti imam kje nekameri Ameriki tudi svoje nekatere mojim imenom in potem bi tudi njim kdo pod nos vrget o tem umoru, čeprav ve, da nisem niti niti moj nekaži tega nič kriv.

Toda naj se povrnem zopet sodnji.

Sodnik mi je drugi dan pravil hinavsko pridigo, se pravi kristjansko Bogu pomolil, izgovoril te-le besede: "To sodišče te obsoja na vešala, da bo z vrvo okrog svojega vratu veliko časa visel, dokler bo življenje v tebi. Eksekucija se izvrši med deveto in deseto uro zjutraj prvi četrtek v mesecu avgustu. Amen."

Rožičina mati (Božica sama) je mogla takoj na delo, ker je bila preborna), moj zagovornik je naš bankir, pa tudi več trgovcev v mestu niso dosti spali, dokler niso izposlovali mojega miloščenja od smrtne kazni. Ampak to je samo toliko pomagalo, da me niso obesili, pomalo ščen pa sem bil v do smrtne kazni.

"Sedaj zopet ne bomo mirovali toliko časa, dokler ne bo polnoma prost," mi je Rožica zasepetala na uho, ko mi je povedala to novico. Ali revica se je motila, kajti ona je umrla več kot dve leti prej predno ji je ta želja izpolnila.

(Se nadaljuje.)

Tedenske kritične misli

Že dve leti poudarjamo od časa do časa v tej koloni, da je Amerika odločilni faktor v tej globusni vojni. Odločilni faktor ne toliko na bojni fronti, kolikor na industrijski in ekonomski fronti. Ameriška produkcija vsega bojnega materiala je večja kot je produkcija vseh ostalih industrijskih dežel na svetu. Če ne bi bilo v tej vojni ameriške pomoči z "lend-leaseom," če ne bi bilo ameriškega "arsenala demokracije," bi bil Hitler že strli Anglijo in Rusijo. In kdo je končno priznal to veliko resnico? Sam predsednik sovjetske vlade in maršal Jože Stalin!

Stalin je med konferenco "velike trojice" v Teheranu napil zdravico—ameriški produkciji bojne opreme. Dočim so drugi napili raznim osebam, posebno ruskim generalom, je Stalin, realist, napil: "Zdravstvujate produkcija Amerike, brez katere bi ne bilo zmage Združenih narodov!" Stalin ve, da je 6500 ameriških bombnikov in 3000 ameriških tankov v rokah ruske armade poglono Nemce od Stalingrada do Dnjepra. Ampak v Ameriki je še mnogo, mnogo Stalinovih oboževalcev, ki nečejo vedeti tega—ki pravijo, da Prosveta napada in ponižuje Rusijo, kadar med drugim opozarja na to resnico.

Stalinovo priznanje je zgodovinske važnosti. Če bo pri končnih mirovnih odločitvah vladala pravičnost, bo beseda Amerike veliko štela—in če bo beseda Amerike štela (beseda štirih svobod in Atlantskega čarterja), bo bodoči mir zgrajen na pristni demokraciji—tudi za Slovenijo in Jugoslavijo, za vso Evropo, tudi za mogočno Rusijo! Pristna demokracija se pa razlikuje od "demokracije," katero oznanjajo demagoški kričarji, zofisti, besedni maršali in emocionalni romantiki—kakor dan in oče.

Že večkrat je bilo uredniku Prosvete pismeno in ustmeno namignjeno, da se za Dolenjko, ki piše za Prosveto "Pisma iz Londona," skriva neki moški. Niti slika Dolenjke z njeno majhno hčerkico v naročju, ki je bila objavljena pred več meseci v Prosveti, ni pomagala. Zdaj pa poroča Mike R. Kumer, prvi gl. podpredsednik SNPJ, ki je pred tedni dospel v London z ameriškim vojaštvom, da je obiskal Dolenjko, v kateri je našel zelo inteligentno in prijazno mlado žensko. Najbrž tudi to ne bo pomagalo! Najbrž je bil tudi Mike prevarjen! Nekaterim rojakom ne bo šlo nikdar v njihovo zaprto bučo, da je tudi ženska lahko razumna in spodobna.

Odbor za odpravo otroškega dela poroča iz New Yorka, da je bilo zadnje poletje čez štiri milijone dečkov in deklic v starosti od 12 do 18 let uposljenih v industrijah in na farmah v Združenih državah. Ko je bilo odprto šolsko leto v zadnjem septembru, je okrog milijon teh otrok odšlo v srednje šole, toda tri milijone jih je ostalo na delu. Otroci opravljajo vsa mogoča dela in prejemajo 50 do 75 centov na uro; nekateri zaslužijo celo \$40 do \$70 na teden. V današnjih razmerah, ko je toliko pomanjkanja delavcev, ni mogoče preprečiti tega. Kaj bodo posledice, ko mine vojna? Otroci bodo prestari za šolo, zaslužka pa ne bo več. Kaj bodo počeli?

Čikaški Herald-American, Hearstov list, poroča z dne 8. t. m. o nekih korakih za preiskavo glede Adamičeve knjige, katero je vojni department ponatisnil za vojake, obenem omenja našo Prosveto, da je "pro-Soviet organ." Čemu je Hearstov list vmešal Prosveto v zadevo Adamičeve knjige, nam je uganka, kakor nam je uganka, čemu nas je krstil za "pro-Soviet organ." Naši citatelji se lahko pikro smejejo. "Pro-Soviet organ"!

Gornje je nov dokaz, kar vedno naglašamo, namreč da ameriški izolacionalisti a la Hearst, McCormick, Dies etc., ki meje na fašizem, vidijo "pro-Soviet" ali "pro-Communist" v vseh, ki ne capljejo za njimi. Pred desetimi leti je pater Kazimir Zakrajšek krstil Prosveto za komunističen list. Na drugi strani pa vidimo na isti mentalni "liniji" one, ki so "pro-Soviet" in "pro-Communist" in ki kriče: "Kdor ni za Tita, je za Rommela!" Prvi in drugi nosijo slepičnike, prvi in drugi vidijo le nasprotni ekstrem—na sredi, kjer je prava demokracija, ne vidijo ničesar. Kdor ni za Hearsta, je za Stalina! Kdor ni za druga Tita, je za Rommela! Kdor ni za "kveke," je za kolero! Da bi kdo bil zoper oba ekstrema in bi bil živ in zdrav—nak! Živela takšna pasja logika!

Dne 7. decembra je James F. Byrnes, direktor mobilizacije za vojno, poročal v svojem radiogovoru, da je Amerika od 1. junija 1940 do danes producirala 150.000 letal. Samo zadnji mesec oktober je Amerika producirala toliko letal, kolikor jih je ameriška armada imela v celoti ob času napada na Pearl Harbor. Danes ima naša mornarica sama 25.000 letal. Premišljajte o gornjih številkah. Stopeneset tisoč letal! Katera druga veselila na svetu je zmogla to? In v treh letih in pol! Ali se Nemcem kaj sanja, kaj bo z njihovimi mesti? Ali se kaj sanja Japoncem?

Mary Madeleva, redovnica in predsednica St. Mary's Collega na univerzi Notre Dami, je pred dnevi rekla na neki pgtreditvi v Chicagu, da se nekateri Američani boje ruskega ateizma, v resnici bi se pa Rusi morali bati ameriškega ateizma! Po njenem mnenju spada 50% Rusov v pravoslavno cerkev, dočim je v Ameriki 60 odstotkov prebivalcev, ki ne pripadajo nobeni cerkvi in lahko se prištevajo k ateizmom ali agnostikom. Jako interesantno! Katoliški ekstremisti so vsaj rekli, da je na dnu ruskega boljševizma ateizem. Če bi bilo to res, bi bila Amerika že davno do vratu v boljševizmu.

Ameriški pomorščaki na otoku Tarrawu v Gilbertski grupi na Pacifiku.

le v Ameriki ne. Vzrok je, ker je življenjski standard ameriškega delavca višji od ruskega; ameriški delavec je še vedno "buržuji" napram ruskega delavcu. Tukaj vidim, da je "kara" skoro pri vsaki hiši in v vsaki hiši je radio poleg drugih ugodnosti, česar ni v Rusiji. Zato smo proti komunizmu in diktaturi, čeprav tudi mi nismo zadovoljni z vsem. Tako je. Jaz to prav rad verjamem.

Ni pa bilo tako dobro v Ameriki, ko je bila naša republika stara komaj 25 let kot je danes ruska republika. Obe deželi sta bogati na surovinah, razlika pa je, da USA izkorišča svoje surovine že 150 let, USSR pa samo 25 let. Gospodarski način izkoriščanja naravnih dobrin v obeh deželah je kot noč in dan. V Ameriki lahko vsakdo, ki ima sredstva in talent, izkorišča dobrine, v USSR je pa to le državnim privilegij. V Ameriki nihče ne sili delavca k delu, ako noče delati; v tem je prost. V Rusiji je delavec pod komando države ali komune in mu "diktirajo" ali zapovedo.

Svobodno ameriški delavec je postal žrtev svobodnega izkoriščanja. Nekaterim delavcem se posreči, da postanejo neodvisni, dočim se drugi pogreznejo še nižje.

Rusija in demokracija Amerika sta dva različna gospodarstva svetova. Ravno sedaj, ko to pišem, se vrši konferenca nekje v Perziji med tema dvema svetovoma. Ves svet napeto pričakuje, kakšen bo rezultat ne toliko zaradi vojne kolikor, kaj bodo ukrenili glede Evrope. Ako bi bili vsi trije enega naziranja, demokracija, ne bi bilo toliko radovednosti. Ker pa je eden med njimi (Stalin), ki ga imajo za diktatorja, je stvar toliko bolj zagonetna.

Vse pa kaže, da je vojna zaobrnila gospodarski individualizem v Ameriki v državnega, kar pomeni, da bo prišla diktatura za industrialce—da bodo tudi tudi prejemali naročila od države in delali za državo, kakor delajo v Rusiji. To pomeni dalje, da je tudi naše pričkanje v Prosveti o demokraciji in diktatorstvu brez pomena za splošen narod. Jaz vidim, da imata Amerika in Rusija marsikaj skupnega. Obe sta se rodili iz revolucije in obe sta ob rojstvu trpeli, čeprav so bili cilji različni in pota različna.

Že zadnjič sem povedal, da se beseda "diktator" lahko pojmuje na različne načine. Ali ni dokaz, nikdar pa ne na splošno v Rusiji; v novembru 1917, ko so boljševiki s silo strmoglavili provizorično vlado v Petrogradu, jih je bilo v vsej Rusiji okrog 70.000. Ur.)

Ruski komunizem je postal upanje za rešitev v vseh deželah,

Cankar in delavske matere

Janes Kocmur
K petindvajsetletnici smrti
Ivana Cankarja
(Se nadaljuje.)

Zgornji def Narodne kavarne je popolnoma prazen. Vse je na Matičnem koncertu. Le za mi- zno v zadnjem kotu ždi ob steni zo v zadržanih nedoločnih sta- rosti, nemirno se ozirajoč proti vходу. Sestra Cankarjeva. Vid- globoko se oddahne in vzravna, oči zvedavo uprte vanj. Cankar se ji približa z naglimi koraki. "Ze dolgo čakaš?" jo vpraša. "Zamudil sem se," dostavi sve- že, kakor da prinaša mošnjo zlat- nikov. "Sem že mislila, da te ne bo," odvrne ona, hoteč reči še nekaj, pa je zastane beseda. Najbrž ji bila že odšla, da je ime- la za otrošek. Stal sem kaka dva koraka zadaj. Komaj da me je ošinila s pogledom, ne vedoč, da sem prišel z bratom. Šele ko me ta predstavi, se zave in me pogleda natančneje. Očitno je moja navzočnost ni všeč. Bila bi pač rada sama z bratom. V kom- misni vojaški raševini tudi ni- sem bil videti preveč prikup- ljuj.

Predstavljal sem si jo bil vse drugačno: mlajšo, prožno, mesto- no. To je bila prava delavska žena, na prvi pogled mati. Nizka, suhotna in drobna; vsa zunaj- nost je pričala, da jej življenje ne prizanaša s trdotami. Neko- liko zamolkle polti, obraz oze- k, naguban in preprežen z drob- nimi zarezami, ki jih bolj sluti- mo, kakor vidimo. Zgodaj osta- rela mladost, jesen brez poletja. Udarci življenja, tiho trpljenje in skrb izklešajo včasih obraz, ki s svojo mirno resnobno vznjaja spoštovanje. Prvi pogled nanjo me je spomnil njune matere. Tudi ona je morala biti taka. Obledela s k r o m n a, južnjaška, mnogo prelahka za ljubljansko zimo. Njeno obličje me je pre- vzelo tako, da so mi skoraj vse druge podrobnosti izginile iz spomina. Najbrž je bila golo- glava, predstavljam si jo s šalom, ker roba ni imela. Odsihmal sem si še bolj živo predstavljal ženo, ki jej je Cankar v svojih delih postavil nesmrten, spome- nik.

"Ti si nisi večerjala," začne on naglo, da ga ne bi prehitela ona. Mogoče bi ga bila že vpra- šala, da ni bilo mene. "No, na- roči kaj, kavo ali čaj, kar hočeš," sili v zadregi naprej, dasi sam tudi še ni večerjal. "Ne, ne bom, sem že; nisem lačna," se brani ona. Vedel je, da ne govori res- nice. Bral je še lahko na obra- zu, da je še tešča. "Čaja ... Čaja ... dvakrat ... z rumom ... Pa kruha ali peciva ... kar ima- te ..." naroči odločno. "Te bo vsaj pogrel ... Hladno je ... slabo si oblečena ... Bi naročil jajca, pa jih nimajo ... Imajo jih že ... pa le za druge ... Ne misli, da je v Ljubljani boljše kakor tam ... Mogoče še slabše ... Le za denar se nič ne dobi ... le za zlato, cunjte, tobak ..." Poznala se mu je zadrega, govori- l je samo, da prisili sestro k molku in jo polagoma pripravi na resnico—da prihaja praznih rok.

Govoril je še in še, o vsem mo- gočem: o pomanjkanju in dragi- nji, o verzičnikih in navijalnih cen, o ubožanju na eni, kupične- ju bogastva na drugi strani. V drugačnih okolščinah bi mu tekla beseda gladko, prihajala bi mu iz srca; sedaj se mu je pa za- takala, govoril je samo, da go- vori, da pregluši vihar, ki divja v njem. Ona ga je gledala in molčala, sledeč slehernemu nje- govemu gibu z očmi otroka, ki čaka kdaj bo oče, vrnivši se s se- jma, svojo v žep. Čutil je, da igra svojo vlogo slabo, bral je dvom na njenem obrazu; saj ni prišla da jej pripoveduje o be- di, ki jo sama pozna bolje od njega. On je sam, ona je pa ma- ti, morda ga niti ne poslušala, samo gleda ga in misli na otroka, ki čaka, da jim prinese kruha. Njen pogled ga peče, čuti, kako mu prodira v notranjost, se za- jeda v njegove misli, jih trga in rezalja. Studi se samemu sebi. Prepozno. Nazaj ne more več. Igra mora biti doigrana, do kon- ta kakršnega bodi. L a p r e k m a - lu na ne pride. Strah ga je pred njim, pred bolečino, ki bi jo rad prihranil sestri. Sam bi

jo prevzel, še hujsko, če bi mogel. Postaja nemiren bolj in bolj. Mirnost sestre, njen nepremični pogled ga žge. Rad bi jo razgi- bal. Potem bi se laže razodel, tako ali tako. Četudi s hudo be- sedo, samo da bi se olajšal in bi bil konec. Tako lahko govori vse večer, vso noč, do jutra. Zga- ne se in široko zasmeje, trpko, prisiljeno. "Ves," reče obrnjen proti meni. "Ona me ima za go- spoda. Tako dolgo si bil na Du- naju, je rekla, ves čas živiti v mestu, gosposko si oblečen." Za- bil se je na stolu, tlesnil po koljenih in se gromko zasmejal. "Tole mrežo, te cape ima za go- sposke!" Sestra ga začne poslu- šat pozorneje, čelo se jej rahlo nagubani, zaslutila je, kam me- rijo besede. On pa nadaljuje: "No, kaj me tako gledaš? Bodi no malo bolj prijazna. Saj se ne norčujem, če povem, kako mi- sliš. O, saj mislijo drugi enako. Cankar piše, piše, takole piše, mislijo," in pokaže z roko po mizi, kakor bi pisal s prstom ve- like črke. "Piše, dobi denaar, ga spravi v žep, pa zbogom ... O, saj! Denar ima, toliko ga ima, da ne ve, kam z njim ... Eh, kaj!" zamahne srdito. "Za- prosi ga, za re, zapije ... Za- kaj ne pišejo še drugi, če je tako lahko! ... Razjezil se je, da so se mu oči zaiskrile v čudnem lesku.

"Veste kaj, dajmo kaj druge- ga," obrne nenadoma. "Kaj bi

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

15. december in odgovornost davkoplačevalcev

Dne 15. decembra ali prej mo- rajo gotove skupine davkoplače- valcev poslati svoje cenitve do- hodninskega davka za 1943 in obenem plačati del svojega dav- ka. Največ oseb, prizadetih s to odredbo, se nahaja med farmarji. Poseben zakon jih je oprostil te deklaracije dne 15. septembra, ki je bil zadnji dan za dostavo deklaracije vseh drugih davko- plačevalcev ter jim dovolili, da počakajo do 15. decembra.

Se dve drugi skupini oseb mo- rata deklarirati: 1. osebe, katerih dohodki so bili septembra še premajhni, a so zdaj postali tako visoki, da so obvezani deklarirati; 2. osebe, ki so pomotoma svo- je dohodke cenile na bistveno manjšo vsoto ter v septembrski deklaraciji označile premajhen znesek. Take deklaracije je zdaj treba popraviti, da se izognete globi.

Vojni bondi in znamke za božič
Dvoje posebno nujnih vzrokov zahteva, da vsakdo svoja božič- na darila odda v obliki vojnih bondov in znamk.

1. Neobhodno potrebno je, da razpečamo mnogo dodatnih mi- ljard za vojne bonde za finan- ciranje naraščajočih potreb to- talne vojne proti osi. Vojna se nadaljuje z vedno hitrejšim korakom, a obenem naraščajo tudi stroški za vojno. V mesecu avgustu, zadnjem mesecu, za ka- tera ga imamo številke že na raz- pologo, so bili ameriški izdatki za vojno \$7.500.000.000. Ako ho- čemo kriti naraščajoče izdatke za naše brzo razvijajoče se voja- ške operacije, ako hočemo pla- čevati vojaško opremo, ki zmanj- šuje izgube in obenem povspeš- ti prihod dneva, ko bodo mogli naši vojaki zopet praznovati svoj božič doma, v svetu, ki bo zopet miren, je neobhodno po- trebno, da naložimo v mesecema november in december na tisoče milijonov dolarjev v vojne bon- de in znamke.

2. Največje važnosti je, da se

se čmerili." In se začne šaliti. Pripoveduje razne zgodbe in do- mislice. "Kaj hočeš, Neža, no!" postane neposreden. "Včasih ni- si bila taka. Ali veš, kako si bi- la nagajiva, da te je v časi mati z burklami? ... Veš, ona je bila najbolj nagajiva izmed vseh ... Ali slabo je naletel. Zdajci se sestra vzravna, oči se ji zaiskre, da mu zastane sapa. Prestrašeno je pogledala s širokimi očmi, v trenutku se zave, da je segel predaleč. Prepozno. "Ni res!" plane ona. "Kaj govoriš! Ravno narobe je res ... Ti si naredil materi največ sivih las ... he, verjemite mi, gospod! ... On je bil najbolj nagajiv in svojegla- ven. Vse je moralo biti po nje- govem; kar si je on vtepel v gla- vo, je moralo biti. Le spomni se, kako včasih se za sol ni bilo, zeksar pa je moral biti, če bi ga morala mati izkoptati iz tal ... Če smo bili vsi lačni, cigarete si moral imeti ..." Cankar strmi nanjo prestrašen, z izbuljenimi očmi, trd od sramu. Zardi do ušes, na čelo mu stopijo debe- le potne srage. "Ja, sedaj te je sram," nadaljuje sestra, videč njegovo zadrego. "Saj te je la- hko. Sedaj, ko je ni več, pa pišeš, kakor da si jo imel bogve kako rad ... Naprej ni prišla, bratov divji pogled jej je zaprl sapa. Zakrilil je z rokami, srdito stre- sel z glavo in šinil pokonci. Iz prsi se mu je izvil hropeč glas in običil v grlu. Krik groze. Koj nato se je sesedel brez mo- čih, pogled uprt v me, kakor bi hotel reči: Čemu poslušas? (Dalje prihodnjé.)

Najlepša sezon- ska ideja

Janko N. Rogelj

Božič je tu! Od ust do ust gredo besede: Vesele božične praznike! Božična voščila pošil- jamo v pislih, božične darove po pošti svojim prijateljem v Ameriki, ki živijo v svobodi in izobilju. Srečen božič in veselo novo leto nam je le navaden člo- veški izraz, ker vsi drugi tudi ta-ako pravijo. Na tisoč in milijone dolarjev bo zapravljenih v na- kupljenih darilih in znamenju dobre volje in iskrenega prija- teljstva. Vse to je lepo in do- bro, a še boljše bi bilo, da bi ne- kaj teh dolarjev darovali tja, kjer jih najbolj težko čakajo in potrebujejo.

Kam?—Na to vprašanje je ta-ko samaritanško in plemenito odgovoril glavni urad Ameriške bratske zveze v Elyju, Minne- sota. To je plemenita ideja glavne- ga tajnika, brata Antona Zba- nika, ki mi je poslal ček za \$60.00, na ime Jugoslovanskega pomožnega odbora, slovenska sekcija, v Ameriki.

V priloženem pismu mi piše: "V glavnem uradu smo imeli vsakoletno božično navado, da smo si izmenjali božična darila. Letos smo opustili to navado, da si ne bo treba nikomur beliti glave, kaj bo kupil temu ali one- mu in če bo mogel darilo dobiti ali ne, pa smo soglasno sklenili, da bomo dali ta denar v bolj- častne in plemenite namene, za naše uboge, trpeče in krvaveče brate in sestre v Sloveniji."

Vsoto \$60.00 so prispevali sle- deči: Glavni tajnik Anton Zba- nik \$12.00, glavni blagajnik Louis Champa \$10.00; pomožni tajnik Francis Tomsich \$8.00, po- močnice v glavnem uradu: sestra Barbara Matesha \$6.00, sestra Katherine Peshel \$6.00, sestra Elizabeth Sever \$6.00, sestra Antonia Novak \$6.00 in sestra Ann Grahek \$6.00.

Posnemajta vredna ideja za vse Slovence v Ameriki. Vse- povsod bi se morala izvajati ta plemenita ideja. Kjer koli je kaka slovenska skupina, povsod bi moral nekdo začeti z nabira- njem božičnih daril za naše za- sužnjene brate in sestre onkraj morja. Dejanja naj kažejo is- krenost in bratoljubje v naših arcih, samo besede ne zadostu- jejo.

Mrzeli in leden, žalosten in kr- vav božič bo v domovini naših očetov in mater, kjer se v tako zgodovinskih in svetovno raz- burkanih časih bogi naša hrab- ra in bojevitost slovenska arma- da za ideale slovanstva in člove- štva. Rdeča in topla slovenska kri kaplja v beli sneg, nepremag- ljivi slovenski junaki umirajo v gozdovih, planinah in gorah tudi za to svobodo, katero uživa- mo mi ameriški Slovenci. Ves svet se čudi žilavi odporno- sti rdeče slovenske krvi, vse svet- liče na zemljevidu malo Slove- nijo, ki je bila prodana in izda- na okupatorjem, toda nikoli ne premagana. To je tvoj in moj narod, ki si z bojem, krvjo in smrtjo odkupuje zlato in svetlo svobodo. Poročevalec na slo- venškem radiu v Londonu je oni- dan tako proseče in preroško na- glasil: "Sveta in krvaveča slo- venška zemlja se že ozira v pri- hajajoče jutranje zarje zmago- slavne slovenske Rusije." In ta krepka Slovenija gleda tudi za zahajajočim soncem, katero si- je na ameriško Slovenijo, ki je stopila v akcijo pomoči in ob- rambe. Za to dajmo in pomagajmo, vsak čas in kjer koli nam je dana prilika. In baš zdaj je tisti čas, da dosti mislimo o trp- ljenju ljudi, ki so naše krvi, saj božični prazniki nas miselno ve- žejo preko morja. In če imamo v srcu malo kapljo tople sloven- ske krvi, brat in sestra, potem naj gre tudi roka v žep po dol- lar ali več, kolikor pač kdo po- more.

Podprite plemenito idejo bra- ta Antona Zbanika, posnemajte vse one, ki so podpirali in spre- jeli njegov nasvet. In če boste to storili, potem vam bo res lahko v prijetni za- vzetosti uživati vesele božične pra- znike in srečno novo leto. Vesel je oni, ki sprejema, a mnogo bolj srečen je oni, ki lahko daje. Hvala lepa za poslana denarne prispevke v imenu JPO-SS!—A- vi, bratje in sestre, posnemajte jih! Poleg sezonskih voščil imej- te tudi na vaših ustnicah besede: "Daj, brat, daj! Pomagaj, se- stra!"

Alli ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Nova prijava za davke

do 15. decembra

Washington.—Komisar za do- hodke, Robert E. Hannegan, po- ziva vse davkoplačevalce, da sa- mi odločijo, dali so obvezani odposlati svoj originalni ali po- pravljeni formular takozvane "deklaracije cenitve dohodkov in Victory takse" do dne 15. decem- bra ali prej ali ne.

G. Hannegan objašnjuje, da je le malo davkoplačevalcev zdaj dolžnih, da se javijo, ter predlaga, naj vsakdo zase odloči, dali je prizadet ali ne. Pretežna večina davkoplačevalcev nima ničesar več javiti do vsakoletne deklaracije dohodkov in Victory takse, za katero je zadnji rok 15. marca 1944. Vendar pa je nekaj davkoplačevalcev, ki so poslali svoje "deklaracije" meseca sep- tembra in imajo plačati rok dav- ka do 15. decembra, plačilo, za katero jim lokalni kolektor do- hodkov mora poslati račun.

V splošnem bodo morali po- slati svoje podatke do 15. decem- bra ali prej naslednji:

1. Farmarji, katerih dohodki so dovolj veliki, da jih morajo javiti davčni oblasti, a so mogli odložiti deklaracijo na podlagi posebnih določb zakona, ki jim dovoljuje, da počakajo do 15. decembra.

2. Posamezniki, ki so sicer ja- vili svoje dohodke meseca sep- tembra, a so svoje dohodke pod- cenjevali za več kot 20 odstot- kov in radi tega so dolžni, da po- šljejo popravljeno deklaracijo, da se izognejo globam.

3. Osebe, ki meseca septem- bra niso napravile nobene dekla- racije, ker so cenile, da njihovi dohodki niso dovolj visoki, da bi bila deklaracija potrebna, a so od tega časa prišli v eno nasled- njih kategorij:

a. Vsakdo, ki meni, da bo imel v teku koledarskega leta 1943 več kot 100 dolarjev bruto dohod- kov iz virov, ki niso mezde, od katerih se odtrguje in katerih dohodki so obenem tako veliki, da morajo poslati takozvani "In- come Tax Return" (\$500 za po- samezno osebo, \$1200 za poro- čen par ali \$620 za poročena posameznika).

b. Vsaka posamezna oseba, ki pričakuje, da bo imela v teku leta 1943 2700 skupnih dohodkov.

c. Vsaka poročena oseba ali poročen par, ki pričakujejo posa- mično ali skupno zaslužiti v teku leta \$3500 iz dohodkov.

d. Vsakdo, ki je moral leta 1942 poslati deklaracijo, a ceni svoje dohodke v letu 1943 na manj kot v letu 1942.

Nekaj bo morda tudi takih davkoplačevalcev, ki so poslali svoje popravljene deklaracije meseca septembra in tudi pla- čali polovico davka po svoji ce- nitvi, ki pa bodo mnenja, da je znesek, katerega jim bo kolek- tor zaračunal za decembrski rok. V vseh takih slučajih je treba poslati popravljeno dekla- racijo skupaj z računom, preje- tim od kolektorja, in v slučaju, da je dotičnik že prejel povra- čilo, tudi ta dokument, vse to do dne 15. decembra.

"Deklaracija za 15. december," je dejal Hannegan, "je v stvari le nadaljevanje in izpolnitev septembrske deklaracije. Obe sta stopnji v plačevanju davkov po sistemu "Pay-as-you-go" kot to določa zakon za dohodninske davke iz leta 1943."

Hannegan je tudi obljubil, da bodo uradi davčnih kolektorjev širok deželni davkoplačevalec zopet pomagali pri sestavljanju njihovih deklaracij, kolikor je le mogoče.—Com. Council—Fla.

ZAPISNIK

seje SANSa 21. avgusta 1943
(Nadaljevanje)
POPOLDANSKA SEJA

Predsednik Kristan nato prečita apel jugoslovanskim Amerikan- cem glede kampanje za 3. vojno posojilo, v teku katere se je Zdu- ženi odbor zavezal kupiti \$25.000.000 vojnih bondov.—Nadalje pre- čita "poslanico", katero je sprejel Zduženi odbor in ki je naslov- ljena bolgarskim gerilcem.

Sledi razprava glede kampanje za 3. vojno posojilo. Predsednik pojasni, da bo za Zduženi odbor vodil kampanjo med jugoslo- vanskimi Amerikanci Zlatko Baloković, Rabi pa veliko koopa- cije od strani lokalnih odborov, društev, organizacij itd. Zalar meni, da bomo določeno kvoto lahko dosegli, ako bodo slovenski listi kampanjo oglašali ter ako bodo ljudje poročali o kupljenih bondih. Kuhel omenja, da je gl. odbor SNPJ na svoji seji že spre- jel predlog za kooperacijo v tej kampanji. Najvažnejše je, da ljudje res prijavijo pravilne vsote kupljenih bondov. Iz SANS- ova urada se bodo razposlale potrebne listine, da bodo tajniki lahko poročali o uspehih v njihovih nasebinah. SANS seveda ni aktiven v vseh nasebinah, radi tega bo njegov rezultat le delen. Sestra Prislend dostavlja, da je tudi ona kot predsednica napra- vila apel na podružnice SZZ.

Predsednik Kristan je mišljenja, da bi poleg podatkov o kuplje- nih bondih naše podružnice zbirale tudi podatke o naših fantih v ameriški armadi ali mornarici, ravnotako podatke o slovenskih odlikovancih.—Brat Zalar pa je mnenja, da bo lažje podpornim organizacijam dobiti podatke o vojaki, kakor pa našim podruž- nicam.

Predlagano in podpirano je, da se oba apela sprejmeta. Soglas- no sprejeto.

Kristan poroča, da je Zduženi odbor zvišal kvoto delegatov za vsako narodnostno skupino iz pet na sedem, radi tega smatra po- trebno, da SANS izvoli še dva nadaljna delegata. Omenja, da je na seji Zduženega odbora bila izražena želja, da bo eden izmed novih delegatov tudi katoliški duhovnik, ena pa ženska.

Nominiran je rev. Urankar (kot duhovnik) po bratu Zalarju ter sestri Prislend (kot dama) po sestri Zupančič in oba sta soglasno izvoljena kot delegata za Zduženi odbor.

V razpravo pride velevažna konferenca med zastopniki Amerike in Angije, ki se baš te dni vrta v Quebecu. Brat Kuhel predloži pismo od dr. Čoka, ki apelira, da bi SANS podvzel potrebne ko- rake in da bi podružnice v telegramih zahtevale, da konferanti rešijo primorsko vprašanje v prid slovenskega naroda. Tudi pre- čita brzojavko od Zveze jugoslovanskih društev v New Yorku, ki urgira, da Slovenci pošiljajo številne telegrame tej konferenci.—Izražena so razna mnenja in vprašanja, kot ali se res delajo razne koncesije Italiji na račun Slovencev, odnosno Jugoslovancev? Ali ni treba pozornosti, da se ne prenačimo in zahtevamo nekaj, o čemu se sploh ne bo razpravljalo? V splošnem prevladuje mnenje, da so obema vladama že znane naše želje in zahteve Slovencev, radi tega bi se smatrale ponovne zahteve le za nadlegovanje. Brat Kuhel prečita telegram Louisa Adamiča, v katerem je omenjeno, da dr. Čok sam sedaj smatra, da je nevarnost že minila ter da priporoča, da za enkrat ničesar o tem ne ukrenemo. Zaključeno je, da pomožni tajnik obvesti newyorška društva, da cenimo nje- hovo zanimanje, toda, da razmere ne zahtevajo kakega koraka ob tem času.

Brat Kristan sporoča, da bo v kratkem sestavil "spomenico" za sovjetsko vlado in jo odposlal ruskemu poslanstvu v Washington.

Brat Zalar predlaga, da takoj v listih opozorimo naše organiza- cije in društva, da ne jemljejo nobenih korakov na svoje roke, pač pa da puste celo stvar SANSu v skrb. SANS je edina organiza- cija, ki sme govoriti v imenu vseh ameriških Slovencev. Druge organizacije bi nam znale naše delo le kvariti, ako bi se vmešavale. Predlaga tudi, da se "spomenica" sovjetski vladi pošlje čim prej mogoče. Predlog je podpiran in sprejet. Rev Oman tudi dostav- lja, da je potrebno apelirati na narod, naj se v vseh zadevah obrne na SANS in ničesar ne podzema posamič, kajti to bi le škodilo skupni stvari, koristilo pa nikomur.

Brat Zalar in rev. Oman omenjata, da SANS nujno potrebuje rednega tajnika in apelirata na rev. Urankarja, da sprejme že preje ponujano mesto. Rev. Urankar odklanja pozicijo, ne samo iz razlogov, ki jih je navedel že preje, temveč tudi radi dejstva, da ima sedaj kot župnik v So. Chicagu še več dela kot preje.

Sprejet je predlog, da se objavi v listih dr. Čoka zahvala Ada- miču za telegram, ki ga je poslal predsedniku Rooseveltu za časa kapituliranja Italije.

Predsednik Kristan prečita pismo, ki ga je naslovil Zvezi jugo- slovanskih častnikarjev v Londonu z ozirom na njihovo resolu- cijo, v kateri je bila kritizirana jugoslovanska vlada radi cenzuri- ranja vest iz stare domovine in drugega. Predlagano, podpirano in sprejeto, da se odgovor predsednika odobrava.

Predsednik Kristan želi, da se ponovno razpravlja glede finan- čne podpore za Zduženi odbor. Sicer je velika večina odbornikov SANSa glasovala "za", vendar smatra, da se o vprašanju lahko še enkrat ukrepa na tej seji.—Brat Zalar predlaga, da se dovoli vsota \$1000 iz SANSove blagajne. Rev. Oman sporoča, da sta rev. Urankar in on svoja glasova "proti" umaknila ter podpira Zalarjev predlog. Predlog je soglasno sprejet.

Ob tej priliki se razvije daljša razprava o sovjetski Rusiji in o stališču, ki ga sovjetska vlada zavzema napram cerkvi.

Zatem se razpravlja o zapisniku Slovenskega narodnega kon- gresa in brat Cankar je ponovno pooblaščen preskrbeti, da bo popoln zapisnik prirejen.

Brat Zaitis apelira, da se v bodoče takoj napravijo izérpki zapis- nika vsake SANSove seje in se naj isti takoj razpošljejo listom za priobčitev.

Brata Zalar in Kristan govorita o potrebi predsejnih komuni- kejev, ali "releasov" za časnikarje, da nas ne bodo nadlegovali na vsaki seji. Ker se seje vrše ob sobotah, dobe listi material pre- pozno za nedeljsko izdajo, vsled česar največkrat ničesar ni pri- občenega.

Brat Kuhel predloži prošnjo Franca Gabrovška, da bi SANS za- ložil brošuro o ekonomskih in trgovskih vprašanjih Trata. Ravno tako razna poročila o postopanju Italijanov s slovenskimi ujetniki v koncentracijskih taboriščih v okupirani Sloveniji in severni Ita- liji. Omenja, da je gradivo precej obširno in ga je potreba najprej preučiti; zato bi bilo potreba izvoliti ožji odbor, ki naj bi stvar pregledal in poročal predsedniku.

Brat Zaitis predlaga, da se izvoli odbor treh članov, in če uvidi, da je material vreden založitve, naj predsednik odredi, da se ga izda v obliki brošure. Predlog je podpiran in sprejet. V ta ožji odbor so izvoljeni: dr. Kern, rev. Urankar in sestra Zupančič.

Rev. Oman priporoča, da se nabavi nov pisemski papir, na ka- terem naj bi bil poleg imena še naslov vsakega odbornika. Za- ključeno, da se to stori.

Vrši se kratka razprava glede časopisov in glede izrečene kritike o "sejah za zaprtimi vrati", nakar predsednik zaključuje sejo ob šestih zvečer.

ETBIN KRISTAN, predsednik. MIRKO G. KUHEL, zapisnikar.

GUSARJI

(Les Flibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Tomaž Trublet, imenovan Tomaž Jagnje, se pa ne briga niti za Strujo in Gofla, niti za veter, niti za zvezdo, severno ali pasjo zvezdo, ki kaže pot. Tomaž Trublet, imenovan Tomaž Jagnje, prepušča vse delo svojemu poročniku. Poročnik nadzira moštvo in mu poveljuje, poročnik skrbi za hrano in smer, za veter in jadra, Tomaž pa je, piše in spi, predvsem se pa najslajše zabava v družbi svoje ljubice Juane. S skrbo in žalostjo opazuje Louis Guenole to spremembo, ki se je zgodila s prijateljem kapitanom, ki je po svojem značaju in svojih navadah bil poprej pri delu in v bitki tako gibek in tako robot. V spremembi vidi Louis le posledico skrivnostnega začaranja. Kadar zato zagleda lepo Španko, si ne more kaj, da se ne bi prekrizal, saj je mnenja, da je lepa Španka prokleta čarovnica, ki je spremenila Tomaža.

In zares, bogami, huda čarovinja je tu na delu! Pa bolj nebeška, ko peklena, kajti ta čarovinja je ljubezen, goreča, vroča in neutešljiva ljubezen, ki se ni mogla nasiti. Čarovnik je mali lokostrelac Kupido, ki je brez strahu postal ostre svoje strelice naravnost v še nedotaknjeno srce korzarjev, ki je bilo brez dvoma obdano z najboljšim odklopom proti vsemu sovražnemu brodojstvu, pa prav nič proti črnim očem in beli polti tako krasnega, nekdanjega ponosnega in sedaj tako krotkega in zaljubljenega dekleta — strastne ljubice, ki se razume na najbolj vroča in zapeljiva ljubimkanja.

Nadaljnji dnevi preidejo . . . Louis meri vsako uro morskoglobo in lajdijem svincom in končno sklepa, da kopno že ni več daleč. Od polarne zvezde dalje meri in izračuna, da je ta kopnina najbrže otok Quessant ali Heussa, kakor ga imenujejo zidolnjci Bretonci. Dečki se pa začno pripraviti, kdo med njimi spleza prvi v koš, da si pridobi košuljo iz jadrskega platna, ki jo mora kapitan pokloniti vsakokrat dotičnemu, ki prvi zagleda francosko obalo po povratku iz tujine. Toda imenovane košulje ni pridobil nikdo med njimi, kajti za pristanišče je usoda to pot odločila "Lepi podlasi" drug kraj, ne pa otoka Quessant in še manj Saint Malo . . .

Napočilo je jutro petdesetega in šestega dneva, odkar so zapustili Tortugo — bilo je baš jutro dneva pred božičem — ko zapazi stražni mornar naravnost pred seboj množico jader, ki so izgledala, kakor da se gibljejo pred vetrom v istočni smeri, torej v isti smeri, kakor "Lepa podlasi" sama. Razdalje med njo in novimi jadrji se očividno zmanjšuje. Louis se pa zanaša na brzino svoje ladje in nadaljuje svojo pot. To zapazi ena teh ladij in se odloči od drugih, koliko je vseh, se še na to razdaljo ne da, dognati — ter se vleže preko, kakor da hoče "Lepi podlasi" zapreti pot in onemogočiti zasledovanje. Ludvik dvigne svoj daljnogled pred oči in spozna, da je ta ladja kraljeva vojnna ladja, domača francoska, torej prijateljska, in da je prav lepa in močna. Vse to je spoznal po redni opremi in po zakriti dvojni bateriji ter po krasni zastavi iz bele, z lilijami izvezene svile, plapolajočo vrh velikega jambora. Nekaj hipov kasneje je razbral že tudi ime te vojne ladje — bila je "Predrzi" — in pa plemiča, ki stoji na poveljniškem mostovžu in s ponosnim obličjem zapoveduje moštvu, v roki pa drži daljnogled ali trobil.

Čim se fregata približa vojni ladji na razdaljo, da so se mogli sporazumeti, se tudi ona vleže preko in pod vetrom. Plemič pa prične govoriti skozi trobil, in sicer stavlja najprej na morju običajna vprašanja:

"Hoj! Vi tam na fregati! . . . Kdo ste? . . . Odkod prihajate? Kam nameravate?" Ludvik Guenole odgovori po istini. Ime Trubletovo takoj pokaže posledice. Čim čuje plemič to ime, postane takoj uljudnejši, bolj ko so to po navadi gospoda kraljevi častniki, kadar govore z navadnim korzarjem.

"Hoj," nadaljuje in se predstavi sam, "jaz pa sem vitez de Harteloire, njegovega Veličanstva kapitan na tej ladji s štiridesetimi in štirimi topovi. Pa veste li vi, da je vaš Saint Malo tesno blokiran od holandskega brodojstva, ki je zasedlo ves rokavski preliv od Pas de Calais pa do Quessanta? Zato smo pa mi tu, dva kraljevska kapitana in en zapovednik eskadre, da spremljamo konvoja trideset in dveh trgovskih ladij in jih spravimo v katerokoli dobro francosko luko, če je še kje katera, ki so jo sovražniki pozabili blokirati . . ."

Ves presenečen po tej neugodni novici, umolkne naš poročnik. Besede viteza de Harteloire so bile izgovorjene skozi trobil in so zvenele dovolj razločno in jasno. Moštvo "Lepa podlasi", ki se je gnetlo za zapovedujočim poročnikom, je slišalo vsako besedico. Louisu ni trebalo, da pogleda za se, dovolj jasno čuje vzemirjeno njih mrmranje.

Vitez de Harteloire dvigne še enkrat svoje trobil k ustom in zakliče: "Hoj! Mislim, da nimate preveč dobrih izgledov, da se vrnete sedaj v svoj Saint Malo in da prodrete sovražno blokado. Na izbero vam pa dajem, da se pridružite tej družbi in eskorti. Mi smo trije, vse dobre vojne ladje njegovega Veličanstva kralja, namreč "Francos", z admiralsko zastavo gospoda zapovednika eskadre de Gabareta, potem "Predrzi" in "Prekanjena". Stoindeset topov. Varstvo bo torej dovolj, pa pomož bog!"

Ta trenutek začuti Louis, kakor da se težka roka spusti na njegovo ramo in obstane tam. Nenavadni glasovi so privabili Tomaža Trubleta, imenovanega Tomaža Jagnje, da je prišel na sprednji kastel. Ko zagleda kraljevega kapitana, ga pozdravi s klobukom in njegovo pero se zagiblje v loku, toda zelo ošabno. In s tako gromkim glasom, da so Tomaža prav dobro razumeli na obeh ladjah vkljub še vedno precejšnji razdalji in vkljub temu, da se ni posluževal trobila, zakliče:

"Hoj! Vi tam na vojni ladji! Gospod vitez! Jaz, Tomaž Trublet, kapitan, rad sprejemam vaše viteško povabilo in se vam pridružujem, seveda ne zato, da bi me vi štiliti in varovali, marveč da z vami vred čitim in varujem trgovske ladje in čast našega kralja Ludovika! Namesto stoindeset topov jih imamo skupaj štirideset in šest. Varstva bo torej dovolj, pa pomož bog!"

Nato se zopet pokrije, vitez de Harteloire pa pozdravi sedaj sam in sname svoj klobuk precej globoko . . .

30

Veter zgoče brije s severa. Dolgi zeleni valovi spreletavajo po morju in potesajo ladje. Kij se zaletavajo in nagibajo po strani. Debeli oblaki pokrivajo nebo, meglene cunje se vlačijo nad vodo. Na iztoku se blede jutro še bori s črno nočno tmino.

"Pri moji duši," mrmra Louis Guenole, se naslanja na ograjo stražnega mostovža ter si ogleduje okolico, "če se vreme hitro ne zjasni, pa menda Holanci nimajo preveč izgledov, da nas zapazijo v tem kotlu! Toda, ali bomo tudi mi mogli najti dostop do tega pristanišča v Havru, ko je toliko peščin pred njim?"

(Dalje prihodnjič.)

Deset povesti

Anton Novačan

MURI PREGANJA VRANE

(Se nadaljuje.)

"Svatov ni, semnja ni, praznika ni. Pijanci, praviš? Kateri? Odkod? Čakaj, čakaj. Zdi se mi, e, seveda je, tisti le majhni je Zadnigar, tisti s harmoniko je godec Godčev. Kdo pa je tretji, črni visoki?"

Tisti tretji, črni, visoki je mahal s klobukom na vse strani in bil med vsemi najbolj vesel. Stopali so počasi in dostojanstveno, kakor je zdaj zaigrala harmonika, in šli v Čamarjevo krčmo. "To bo gotovo nekaj čisto posebnega," je mrmral Luka, "to bo gotovo velika pijača."

Ugibala sta na vse strani in Jurija so objele temne slutnje. Zagledal je svojo ženo, ki je lezla iz vasi sem na Ločnico, in je preplašen stopil h konjema. Spomnil se je še svojih sanj in svoje prazne vere, da mu vesela znamenja oznanjajo vedno le žalost in nevoljo, ter je ves porazen čakal ženine novice.

"Francka, Francka!" jo je klical Luka in ji šel naproti. Zasopla je bila Francka. Lah-

no je zardevala v lica in velike velike, s črnimi krogi posuti rotemne oči so trudne zastajale. Prijela se je za vozno ročico in kašljala, hudo jo je bilo gledati.

"No, kaj?" je vprašal Jurij. Popravila si je na glavi beli,

bec in pogledala na Jurija pa zopet pobesila oči. Znova je zardeva in se igrala s prsti na prsih. Zganila je ustne, hotela govoriti, a že so ji pritekile solze.

Zemljevid osrčja Berlina, tarče zaveznikovega bombardiranja iz traka.

MID-OCEAN TRANSFER OF SICK SAILOR

THE PURPOSE OF THIS passage for a few minutes as an American sailor is quickly removed by a crane from the deck of the destroyer Lamson to a supplies tender (right foreground) for an emergency operation. It took place somewhere in the South Pacific. U. S. Navy photo.

"No, no!" jo je tolažil Luka. "Saj ni huda danes Jurij, ne boj se ga, Jurij je dobre volje."

"Tonač je prišel, tvoj brat," je dejala Francka, med solzami, "pa jaz nisem kriva, da je prišel. Ne tiraj me, Jurij, lepo te prosim. Tonač se je vrnil, pripeljal se je, domov pa ni pogledal. Mimo je šel, mešetarja Zadnigarja poklical, godca Godčevega povabil. Vsi trije hodijo s harmoniko po vasi gori in doli in Tonač se pri vsaki hiši zadržuje: Z Nemškega sem prišel, denar imam. Pri Čamarju se vidimo, če ste še moji!"

Jurij je pogledal mrko na vas. Še je pela harmonika, še so stali ljudje na pragovih. "Otrokom je denar metal!" je še dejala Francka in vsa srečna, da "je opravila, hitela nazaj čez Ločnico. Luka je ogrinjal svoj jopič in nestrpno šikl klobuka na vozu. "Trebaja je iti in pogledati," je govoril, "godec Godčev in Zadnigar nista za Tonača. Odrla bi ga na meh, razbojnika, Bog mi odpusti grehe . . ."

Približal se je Juriju, ki je zrl v tla in si grizel ustne. "Nehajva!" In ko je Jurij molčal, je stopil Luka k plugu, da bi ga razdrl. "Nehajva!" je ponovil. "Orjiva!" je zavpil Jurij divje, da se je razlegalo po Ločnici. In Luka, kakorkoli sam svoj in v skušnjavah zavoljo krčme, je pristopil brez ugovora h konjema in jel zapregati.

III.

Zopet je hreščal plug. Kakor debela, rjavkasta kača se je vila za njim sveža brazda, razpadala v pretrgane grude in legala drhte k sosedu. Urno je šla zaprega.

Jurij se srdito vplil, Luka viharo poganjalo, bičal konja in se oziral v strahu nazaj na Jurija. Juriju ni bilo nič po volji; zdaj se mu je brazda preveč krivila, zdaj mu je šlo vse prepočasno. Pobiral je gredoč kamenje in ga metal v gonica in po konjih. Rogal se je in preklinjal, zmerjal kovača, ki je koval plug, in grozil, da bo prodal njivo magari za dva beliča. Bemel je bolj in bolj ter nenadoma velem ustaviti.

Ustavil je plug in stopil h konjema. "Ti, ti vlačugar!" je zasikal in sunil starca daleč po njivi. In tresoč se po vsem živoči je začel pretepsti konja, obrnil bič, ki se mu je po dveh, treh udarcih razkral in zlomil. Vrgel je bil pa tla in zavil pesti, pehal konja in ju suval, da sta se vzpenjala, silila iz ojnca in bila ob plug.

Luka je tekal krog njega, bolno vokal, klical ga in ga prosil: "Pomiri se, za Boga svetega! Ne bij konj, bij mene, konja nista kriva."

Prenal je Jurij in se susedel. Globoko mu je klonila glava med gola komolca, težko je sopesl in bil ves potr. Tako ga je bila zadela strast.

Luka se mu je boječe približal. "Lej, Jurij, bič si zlomil," je dejal potih. Zakaj le, zakaj, za Boga svetega!"

Jurij je vzdignil. Vzdignil se je in šel h konjema, ki sta se pred njim boječe ozrla in se stresla. Začel ju je gladiti z raskavo roko; božal ju je po glavi, nategaval jima grivo, govoreč z zamolklim ubitim glasom:

"Na, na . . . Hudo je, oj, kako je hudo. Ne boja se mene, go-

spodarja svojega. Hudo je, hudo . . . Na, na, na . . . "Zakaj le, zakaj, za Boga svetega!" je ponavljala Luka, popravil ojnca in prijel za vajeti. "Brat se ti je vrnil, pri Čamarju nas čaka lep večer, vse bo povedal Tonač, kod je hodil in kje je bil. Čemu se jeziti, konja pretepsti! Kri, kri rogovilasta in ošabna!"

"Molči!" je kliknil Jurij od zadaj. Zopet je tekla brazda.

"No, in še mene si sunil," je nadaljeval Luka, "kakor da je krivica pri meni! Si jezen na brata? Ker se je vrnil in te spomnil svojih starih hudobij? Ker zdaj po vasi razgraja, domu pa ne pogleda? Odpusti mi, Jurij, vse mu odpusti. Da ti več, kako hudo je po svetu in lepo tako, da noriš od veselja in da noriš od žalosti, kadar se vrneš v domači kraj! Čuj, kako poje harmonika. O, tuji kraji . . ."

Razgrel se je Luka in razgovodil se je in sopal besede, kakor bi jih sejal.

"O, le ne jeziti se in greha ne delati. Lej, kako lepo se sije solnce. Oglati žgoljivo lastovke. Škranec prepeva, lej, ves kraj meži in posluša. Pogledaj, kakšna je Ločnica. Dobra zemlja, pridelna zemlja, sveta zemlja. Lej vrane . . . Kričijo, ne prenehajo . . . Škati! Muri, poženi jih. Kje pa si, Muri! Muri, Muri . . ."

In ga je klical glasno, zategle, ga kčuval in vabil in Muri je preganjal vrane. Letele so, črno krakaje, proti solncu, plule visoko pod nebom, krožile niže in niže, dalje in dalje.

Luka pa je imel ušesa na vasi, čarobno so se ga dotikali glasovi harmonike.

Tonač, veliki Tonač se je vrnil. "Kadar se srčata, roko mu daj! Zakaj veliko je trpel, veliko je skušil. Pogledj mene!"

Zastala mu je v grlu beseda in solze so stopile starcu v oči. Zakrillil je z rokami in viharo poganjalo. Njegovo borno življe-

nje, raztepeno in po svetu raztrošeno, vse se je stisnilo v sam trenutek bolestin spomninov in zdelo se mu je, da se vseh štirih vetrov strmiijo v njegovih pretekli dnevi.

"Ha, ha!" se je nazadnje nasmajal, "poslušaj me Jurij, poslušaj povest iz mojih časov. Onega leta, ko sem se vozil po morju . . ."

"Molči!" je zamrmral Jurij. Hotel je ukazati, pa je prosil. Sklonil se je vse niže nad plugom in držal za rogovilo tolika, da se ni plug izvrnil. Sram ga je bilo svoje togote pred črno zemljo, ki se mu je sipala pod nogami, sram pred zahajajočim solncem. Gnusno čuvstvo lastne ničvrednosti mu je leglo na srce. Čemu se je tako razkačil! Kaj tista pravda s Tonačem zaradi deleža in takratne razprtije njim! Škregal se je Tonač z domom, z vso vasjo, delež zaplidel, nikoli pisal in visel nad domom kakor hud oblak vse leto. In vendar Jurij je davno vse odpustil, Jurij je davno vse zapabil.

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

MORA SE PRODATI na 2140 13th St. 2. nadst. zidana hiša, prot. jalna in 3 stan., parna gorkota, 1 no. istrop. zidana delavnica zad. 30x90. Razkatemo v soboto ali na delje; kličite Berwyn 4465.

OPERATORICE

NA SIVALNEM STROJU. Vlado, stalno ali delno delo. Najvišja plača. Začetnice učimo. Delo kontrakti. Ako niste sedaj upoševani v vladnem delu, pridite pripravljeno za delo.

UNITED STATES TENT & AWNING CO. 2315 W. Huron Street

POTREBUJEMO ŽENSKO za upravljanje na hišna dela. Stalno in najvišja plača. Tel. Wellington 6626.

Najuspešnejše dnevnice delavnice vodil se v dnevniki "Prosveta." Ali jih štite vsak dan!

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela. Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovakiem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELERA NA ČLANSTVO SNP. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI Vsa pojamila daje vođstvo tiskarne Cene zmerna, unizsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov: **SNPJ PRINTERY** 2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 6864

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Do oktobra 12. redno konvencije so lahko naročili na list Prosveto in polnište odga. dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino ki eni naročnik. List Prosveto stane za vsa člena za člane ali nečlane \$1.25 za eno leto naročnina. Kar pa člani in plačuje pri naročnitvi \$1.25 za eno leto. Če pa se pričuje k naročnitvi. Torej vsaj si vroča. reči. Če je list naročen za člano SNP. List Prosveto je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini naročnik, ki bi ved štital list vsak dan.

Pojanilje—Vsaj kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP, ali če je prešel pred od družine in ho zahteval sam svoj list tednik, bo moral štati član in dotično družino, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj namaniti upravitelju lista, in obtem doplačati dotično vsto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju zmlati datum za to vsto naročniku.

Cena listu Prosveto je:

Za Zdrav. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolico je \$1.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 7.50	2 tednika in 7.50
3 tednika in 11.00	3 tednika in 11.00
4 tednika in 14.50	4 tednika in 14.50
5 tednikov in 18.00	5 tednikov in 18.00
Za Evropo je 20.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNP. 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priročilo polijam naročnina za list Prosveto vsto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustovito tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____	Čl. družine št. _____
3. _____	Čl. družine št. _____
4. _____	Čl. družine št. _____
5. _____	Čl. družine št. _____

Meste _____ Družna _____

Nov naročnik Star naročnik

MY NATIVE LAND

Spisal LOUIS ADAMIC

Nova knjiga, katero bo čitalo stotisoče ljudi širom Zdr. držav, med njimi mnogo važnih vladnih funkcionarjev v Washingtonu, posebno še oni, ki delajo na vojaških, reliefnih in političnih načrtih za Jugoslavijo in Balkan.

Knjiga "My Native Land" bo vzbudila še posebno pozornost med slovenskimi in drugimi jugoslovanskimi Amerikanci, ker se tiče Slovenije in Jugoslavije—pozorišča že nad dve leti najbolj neustrašnega odpora proti nacijski in fašistični okupaciji, civilne vojne, revolucije in proti-revolucija.

V "My Native Land" nam Louis Adamič podaja zanimivo zgodbo južno-slovanskih dežel in narodov od sedmega stoletja naprej. Vsebuje 530 strani.

CENA \$3.75 IZVOD
Naroča se pri **PROLETARCU**
2301 South Lawndale Avenue, Chicago 23, Illinois
V zalogi tudi ostala književna dela Louisa Adamiča